

Pestprotocol osbs De Kameleon.

Dit pestprotocol is opgesteld om goed te kunnen reageren op situaties waarin een kind wordt gepest of pest. Dit protocol sluit aan bij de Kanjertraining en de Kanjerboeken. Het zijn feitelijk fatsoen afspraken.

Aan het aanpakken van pesten zijn enkele voorwaarden verbonden:

We zien pesten als een probleem van alle direct betrokken partijen: leerlingen (gepeste leerlingen, pestende leerlingen, de meelopers en de zwijgende groep), leerkrachten en de ouders.

Onfatsoenlijk gedrag typeren wij als het gedrag van een pestende leerling die zich onverantwoordelijk gedraagt en geen schaamte- en schuldgevoelens (be)kent. In de omgangsvormen zal deze leerling grensoverschrijdend gedrag vertonen. Grensoverschrijdend gedrag gaat altijd ten koste van een ander.

We willen als school pestproblemen proberen te voorkomen. Los van het feit of pesten wel of niet aan de orde is, willen we het onderwerp pesten bespreekbaar maken.

Als pesten zich voordoet, is het belangrijk dat de leerkrachten (in samenwerking met ouders) dit signaleren, bespreekbaar maken, op zoek gaan naar de oorzaak en dit aanpakken.

Wanneer blijkt dat alle inspanningen niet het gewenste resultaat hebben opgeleverd, willen we als school een directe aanpak toepassen.

Elke school heeft een vertrouwenspersoon, op onze school zijn dat mevr. Althea Tournier en mevr. Karin Schaeffer. De vertrouwenspersoon of onze gedragscoach, mevr. Marloes Icke, helpt het kind, de ouder of de leerkracht de weg te vinden hoe problemen op te lossen. Deze weg loopt via de groepsleerkracht naar de vertrouwenspersoon of gedragscoach, intern begeleider en/of directie.

Signalen van pesterijen kunnen o.a. zijn:

- ❖ Brutaal zijn tegen de leerkracht;
- ❖ Uittlachen;
- ❖ Altijd een bijnaam, nooit bij eigen naam noemen;
- ❖ Een klasgenoot voortdurend ergens de schuld van geven;
- ❖ Briefjes doorgeven;
- ❖ Beledigen;
- ❖ Opmerkingen maken over de kleding;
- ❖ Isoleren;
- ❖ Buiten school opwachten;
- ❖ Slaan of schoppen;
- ❖ Op weg naar huis achtervolgen;
- ❖ Naar het huis van de gepeste leerling gaan;
- ❖ Bezittingen afpakken en stukmaken;
- ❖ Schelden en schreeuwen;
- ❖ Pesten via mobiele telefoon of internet (sociale media).

Het is belangrijk dat leerkrachten en ouders alert zijn op de manier waarop kinderen met elkaar omgaan en duidelijk stelling nemen indien bepaalde gedragingen de norm overschrijden.

Ook minder directe signalen kunnen op pesten duiden:

- ❖ Bang doen, ook als het niet nodig is;
- ❖ Vaak alleen staan in de pauze;
- ❖ Vaak alleen met jongere kinderen spelen;
- ❖ Niet naar buiten willen op school;
- ❖ Niet meer naar school willen of aangeven zich vaak ziek te voelen;
- ❖ Andere kinderen reageren negatief op de gepeste leerling.

Deze signalen kunnen echter ook voorkomen bij andere problemen, dus is het belangrijk goed uit te zoeken waar de basis van deze signalen ligt.

Pesten en plagen.

Het is belangrijk dat iedereen het verschil weet tussen pesten en plagen.

Plagen gebeurt incidenteel. Het gebeurt op basis van gelijkheid en respect. Het kan goed zijn voor de sociale ontwikkeling en stimuleert het relativiseringsvermogen. Plagen gebeurt in het zicht van de leerkrachten.

Bij pesten ligt dat anders. Dan is er sprake van machtsongelijkheid en wordt de pestende leerling winnaar en het gepeste kind verliezer. Pesten is het afreageren van agressie of eigen onvermogen op een mindere in de groep, het zondebokeffect. Pesten gebeurt achter de rug van leerkrachten.

Pesten komt helaas op iedere school voor, ook op osbs De Kameleon. Het is een probleem dat wij onder ogen zien en op onze school serieus willen aanpakken. Onze visie is: *“Alle kinderen moeten zich in hun basisschoolperiode vrij en veilig voelen, zodat zij zich optimaal kunnen ontwikkelen.”*

Dit bereiken wij door:

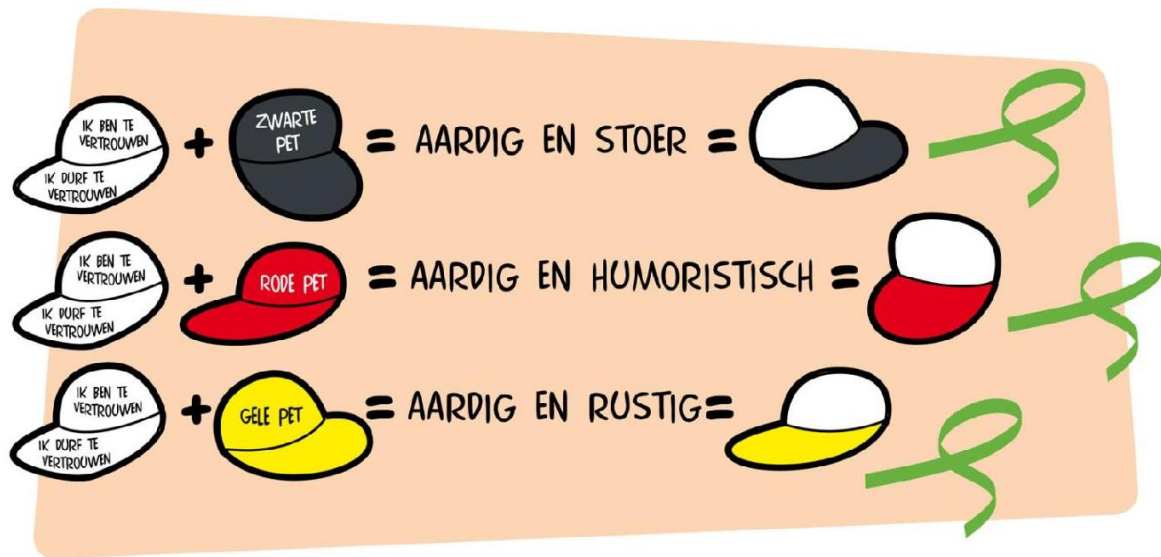
- ❖ Regels en afspraken zichtbaar te maken, zodat kinderen en volwassenen elkaar kunnen aanspreken indien ongewenste situaties zich voordoen.
- ❖ Ons fatsoenlijk te gedragen in openbare ruimtes, elkaar te steunen en wederzijds respect te tonen.
- ❖ Problemen op te lossen met een lange termijn oplossing.
- ❖ Te erkennen dat een pestprotocol alleen niet voldoende is om pestproblematiek te beëindigen.
- ❖ Het onderwerp pesten regelmatig aan de orde te laten komen, zodat het ook preventief effect heeft.
- ❖ Het inzetten van Kanjertraining.

Kanjertraining.

Kanjertraining is effectief in het verbeteren van zelfwaardering, relaties van leerlingen onderling en met de leerkracht, en kinderen blijken na de training minder agressie en depressieve klachten te laten zien. Bovendien blijken kinderen zich na de training gelukkiger te voelen.

De volgende gedragstypen komen voor in de kanjertraining:

- ❖ De tijger met een witte pet: Heb je de witte pet op dan ben je een echte kanjer. Je gedraagt je als een kanjertijger. Je bent eerlijk en te vertrouwen, je doet de goede dingen en je helpt iedereen om het goed te hebben met elkaar.
- ❖ De aap met de rode pet: Heb je de rode pet op dan ben je de uitslover. Je probeert contact te krijgen door met de pestvogel mee te doen en overal een geintje van te maken. Je neemt niets of niemand serieus.
- ❖ Het konijn met de gele pet: De gele pet staat voor het konijntje dat bang en stil is. Je denkt dat je minder waard bent. Je denkt dat je jezelf niet kunt verweren, maar je wilt dat wel.
- ❖ De pestvogel met de zwarte pet: Heb je de zwarte pet op, dan ben je de pestvogel, de baasspeler. Je bepaalt zelf wel wat je doet.

De school streeft een positieve, opbouwende sfeer na en doet dat enerzijds binnen de kaders van de wet en anderzijds binnen het kader van de Kanjerafspraken.

De Kanjerafspraken die centraal staan in de kanjertraining:

- ❖ We vertrouwen elkaar
- ❖ We helpen elkaar
- ❖ Niemand speelt de baas
- ❖ Niemand lacht uit
- ❖ Niemand blijft zielig

De school zet middels de Kanjerlessen in op het versterken van het onderling vertrouwen en het besef dat het goed is elkaar te helpen. Binnen dat kader speelt niemand de baas, hebben we plezier met elkaar, en ben je of blijf je niet zielig. Duidelijk wordt gesteld dat de leerlingen ten opzichte van elkaar niet de baas zijn. De leerkracht daarentegen is op school “de baas/ het gezag” en de ouders zijn dat thuis.

Als een conflict zich tussen kinderen afspeelt dan zal de school kiezen voor een oplossingsgerichte aanpak. Dat wil zeggen: de school zoekt een oplossing die alle partijen (zo veel mogelijk) recht doet, en borgt gemaakte afspraken. Een oplossingsgerichte aanpak is te onderscheiden van een wraak- en haatgerichte aanpak (vormen van bedreiging en kwaadsprekerijen) of een zeurgerichte aanpak (indirecte kwaadsprekerijen en slachtofferschap). Kortom: doe elkaar recht.

Preventie.

Met behulp van de Kanjerlessen doet de school aan preventie. Kernpunten in deze aanpak:

1. De Kanjerafspraken.
2. Denk goed over jezelf en de ander.
3. Pieker niet in je uppie, maar deel je zorgen met iemand die te vertrouwen is, bij voorkeur met een volwassene.
4. Denk oplossingsgericht.
5. Geef op een nette manier je mening en doe je voordeel met kritiek die je krijgt.
6. De school maakt onderscheid tussen onvermogen en onwil.
  - 6a. Is er sprake van onvermogen, dan mag deze leerling erop vertrouwen dat hiermee rekening wordt gehouden. Deze leerling heeft veel te leren in een moeizaam proces. De omgeving heeft daar begrip voor.
  - 6b. Is er sprake van onwil, dan krijgt deze leerling een grens gesteld, ook als dat samengaat met onvermogen. Bij onwil kan geen beroep meer worden gedaan op begrip vanuit de omgeving. Die rek is eruit. Het kan namelijk niet zo zijn dat de omgeving overal rekening mee moet houden, en dat het onwillige kind om wat voor reden dan ook “de eigen gang” mag gaan.
7. Hulp in de vorm van een maatje/buddy/tutor (bemiddeling).

8. Duidelijk schoolbeleid en handhaving ervan.

Het kwaad moet worden bestreden.

Veel ouders verlangen van de school dat “het kwaad” (de pester) moet worden bestreden, en dat “het goede” moet worden beschermd. De school kiest er echter niet voor om kinderen te beoordelen als behorend bij “kwaad of goed”. Ieder mens maakt wel eens fouten. Kinderen zijn in emotioneel opzicht “onder en boven de wet”. De weg van de mens, en die van het kind in het bijzonder, gaat met vallen en opstaan. Kinderen hebben het recht daarin te worden begeleid en te worden opgevoed. Ouders hebben die opvoedingsplicht evenals leerkrachten. In gesprek met kinderen (en ouders) wordt de voorwaarde gehanteerd dat binnen de kaders van de Nederlandse wetgeving veel mag zolang je rekening houdt met elkaar. Jij hoeft je niet onveilig te voelen door het gedrag van de ander, en die ander hoeft zich niet onveilig te voelen door jouw gedrag. Kortom: je gedraagt je. Deze anderen zijn:

1. Jouw klasgenoten en andere leerlingen op school;
2. De leerkrachten, de directie, de ouders van andere kinderen;
3. Jouw ouders, die trots op je kunnen zijn. Omdat jij iemand bent die is te vertrouwen. Als je iets vertelt, dan vertel je het hele verhaal en niet toevallig het belangrijkste stukje even niet;
4. Mensen die op eenzelfde manier doen als jij, maar ook mensen die anders doen dan jij.

De school neemt het overzicht van de smileys als uitgangspunt: “Het is prima dat jouw vrienden het leuk vinden wat jij bedenkt en doet, maar als de rest van de klas dat niet leuk vindt, evenals jouw juf of meester, (en jouw ouders als die erachter komen) dan gaan we dat niet doen op school.” Je blijft fatsoenlijk en je laat je niet bepalen door je uitdager(s): “Geef geen benzine aan vervelend lopende motortjes.” Mocht een leerling zich niet willen houden aan de eenvoudige afspraken zoals weergegeven in de smileys, dan wordt dat met de ouders van het betreffende kind besproken. In dit gesprek wordt ervan uitgegaan dat de ouders met de school willen meedenken om een oplossing te zoeken die goed is voor het eigen kind, andere kinderen, de leerkracht, de school en de buurt.

Omdat kinderen gedrag imiteren van opvoeders, zoals de leerkracht en ouder(s), is het van belang dat deze opvoeders zich bewust zijn van hun voorbeeldfunctie en kanjergedrag laten zien.

Wat mag u verwachten van de leerkrachten op school?

1. *Voorbeeldgedrag.*
  - U mag verwachten dat de leerkrachten van de school respectvol omgaan met uw kind en met u als ouder.
  - U mag verwachten dat de leerkrachten onderling respectvol met elkaar omgaan. Zij zijn zich bewust van het gezegde: "Een goed voorbeeld doet goed volgen."
  - U mag verwachten dat de leerkrachten twee gedragstalen weten te spreken. De ene gedragstaal sluit aan op de straatcultuur* (directief: duidelijk, helder en grens stellend), de andere gedragstaal sluit aan op de wereld van wederzijds respect (richt zich op het geven inzicht). Het voorbeeldgedrag van de leerkracht nodigt kinderen uit om over te stappen naar de wereld van wederzijds respect.
  - Doet zich een probleem voor op school, dan mag u van de leerkrachten verwachten dat zij daarmee oplossingsgericht aan de slag gaan. Zeurgerichte of wraak- en haatgerichte reacties vinden geen voedingsbodem bij de leerkrachten. De leerkrachten hebben u nodig om tot een goede oplossing te komen, die goed is voor uw kind, maar ook voor de andere kinderen, hun ouders, de leerkracht, de school en de buurt.
2. *Correcte reactie van de leerkracht op excuus van kinderen voor hun wangedrag.*
3. *Correct antwoord van de leerkracht op misdrijvingen van ouders.*

Beste ouders, u spreekt met respect over elkaars kinderen en opvoeding. Uiteindelijk doen we allemaal ons uiterste best naar eer en vermogen. U spreekt met respect over de leerkrachten die werkzaam zijn op deze school.

Aanvullend: Aan het begin van het schooljaar worden de school- en klassenregels met de leerlingen besproken en gezamenlijk opgesteld. Onderwerpen als veiligheid, omgaan met elkaar, rollen in een groep, aanpak van ruzies, etc. komen regelmatig aan de orde. Ook andere werkvormen, zoals spreekbeurten en rollenspel, om regels met elkaar af te spreken over omgang en groepsopdrachten zijn denkbaar.

Er zal minder worden gepest in een klimaat waar duidelijkheid heerst over de omgang met elkaar, waar verschillen worden aanvaard en waar ruzies niet met geweld worden opgelost, maar worden uitgesproken. Agressief gedrag van leerkrachten, ouders en leerlingen wordt niet geaccepteerd.

Wat wordt van u als ouder verwacht?

Het oplossen van conflicten tussen kinderen is zelden een probleem, als op basis van het voorgaande met elkaar wordt overlegd. Van de ouders wordt verwacht dat zij zich aan de volgende vuistregels houden:

1. *U oefent zelfbeheersing uit.*
Dat betekent dat u het recht niet heeft andermans kind, een andere ouder of een leerkracht verbaal of fysiek te overdonderen/aan te vallen. Het wordt helemaal een drama als u zich misdraagt in aanwezigheid van andere kinderen.
2. *U spreekt in positieve zin over andermans opvoeding en andermans kind.*
Dat doet de school ook over u en uw kind. Kunt u dat niet, dan houdt u uw mond. Meent u toch het recht te hebben kwaad te spreken op basis van vermeend onrecht dat u is aangedaan, dan bent u waarschijnlijk de oorzaak van alle emotionele opwindings.
3. *Als u zich zorgen maakt om het welzijn van uw kind, of het welzijn van andermans kind, dan overlegt u met de school.*
Uitgangspunt daarbij is dat u in gesprek gaat met het doel een oplossing te zoeken die goed is voor u en uw kind, maar ook goed is voor de andere kinderen. De school is hierin uw medestander.
4. *Als ouder kent u het verschil tussen overleg waarin zorg wordt gedeeld/een oplossing wordt gezocht, en kwaadsprekerij/achterklap.*
Dit laatste doet u niet.
5. *U onthoudt zich van kwaadsprekerijen op internet.*

Aanvullend: Als u opvoedt uit angst (bijv. met mijn kind zal het niet goed komen), dan plaatst u uw kind in een zwakke positie. U haalt uw kind hiermee onderuit. Als u corrigeert vanuit gevoelens van ergernis en irritatie, dan zal uw kind zich afgewezen voelen. Laat u zich door angst of gevoelens van irritatie leiden in uw opvoeding dan is de kans aanwezig dat uw kind zelfbeschadigende gedachten zal ontwikkelen en opvattingen zoals: ik ben geen goed kind, mijn moeder/vader is niet trots op mij.

In de praktijk.

- ❖ Kinderen die handelen uit onvermogen, zijn goed te corrigeren als hun ouders goed samenwerken met de leerkrachten.
- ❖ Kinderen die handelen uit onvermogen zijn moeilijk te corrigeren als hun ouders dat onvermogen als excuus voor vertoond wangedrag gebruiken.
- ❖ Kinderen die zich willen misdragen zijn snel te corrigeren (omdat er geen onvermogen meespeelt) als ouders op dezelfde lijn zitten als de school.
- ❖ Kinderen die zich willen misdragen, zijn niet te corrigeren als ouders het een probleem van school vinden. "Val ons niet lastig met gezeur over ons kind. Ons kind mag zijn zoals het is!"

De aanpak van ruzies en pestgedrag

Wanneer leerlingen ruzie met elkaar hebben en/of elkaar pesten, gelden de volgende afspraken:

Stap 1: De leerlingen komen er eerst zelf (samen) uit, door met elkaar in gesprek te gaan.

Stap 2: Op het moment dat één van de leerlingen er niet uitkomt, heeft deze het recht het probleem aan de leerkracht voor te leggen. Het is knap als de leerling dat doet.

Stap 3: De leerkracht gaat met beide (of meer) leerlingen praten en probeert samen met de kinderen de ruzie of pesterijen op te lossen en (nieuwe) afspraken te maken. Vervolgens beginnen wij met een positieve en nieuwe start.

Stap 4: Bij herhaaldelijk ruzie/pestgedrag van een leerling neemt de leerkracht duidelijke maatregelen en houdt een gesprek met de leerling, ouders en/of onze gedragscoach. De leerkracht probeert altijd hulp te bieden aan de gepeste leerling en begeleidt de pestende leerling. Deze begeleiding wordt opgenomen in de kindplannen. Afhankelijk van hoelang de leerling blijft doorgaan met zijn/haar gedrag en of hij/zij verbetering toont, zal dit bepaalde consequenties inhouden voor de leerling. In het leerlingdossier van de gepeste en de pestende leerling worden aantekeningen gemaakt.

Stap 5: Hebben stap 1 t/m 4 niet tot het gewenste resultaat geleid, dan treedt het verwijderings- en schorsingsprotocol in werking. Bij aanhoudend pestgedrag kan deskundige hulp worden ingeschakeld zoals onze gedragscoach, school maatschappelijk werk en/of jeugdzorg.

Wangedrag kan zich op verschillende manier manifesteren:

Verbaal: vernederen, schelden, bedreigen, belachelijk maken, bijnamen geven, roddelen, briefjes rondsturen, bedreigen op internet, buitensluiten.

Fysiek: schoppen, knijpen, slaan, spugen, krabben, bijten, trekken, laten struikelen.

Materieel: stelen, onderkladden, verstoppen van kleding en/of spullen, spullen kapotmaken van een medeleerling of van school, fietsbanden lek prikken. Het doet zich een enkele keer voor dat een leerling zich wenst te misdragen en/of vindt daartoe het recht te hebben. "Ik zit er niet mee. Het is niet mijn probleem! Nou en..., moet ik weten. Ik doe het de volgende keer weer."

In dat geval wordt terplekke contact opgenomen met de ouder. Zolang de ouder niet is te bereiken en/of niet op school is verschenen, wordt deze leerling uit de groep geplaatst. De groep wordt beschermd tegen deze leerling.

Dossiervorming

De misvatting heerst bij leerkrachten dat schorsing mag plaatsvinden na ruime dossiervorming. Dit is niet het geval. Verwijdering zelf is het dossier. Anders gezegd: de aanleiding tot de eerste verwijdering is dossiervorming. Als een kind zich blijft misdragen, en de ouders hebben er geen problemen mee dan volgt definitieve verwijdering. Het dossier is dan compleet. Argumenten in het dossier:

1. School is een leerinstelling. De school beschermt het leerproces tegen kinderen en ouders die het leerproces ernstig belemmeren.
2. School beschermt de leerlingen en de leerkrachten tegen grensoverschrijdend gedrag van een enkele medeleerling en/of een enkele ouder.
3. Een leerkracht kan op deze manier weer gewoon lesgeven, en vervalt niet in de functie van rechercheur (wie is dader en wie is het slachtoffer); aanklager (jij bent de dader); verdediger (van het slachtoffer); rechter en gevangenisbewaarder. Waarbij een enkele ouder in de hoogste boom klimt als in 'deze rechtsgang' iets mis gaat. De leerkracht en de school beperken zich tot onderstaande: Het gaat wel eens mis. Hoe lossen we dit op. Wil jij het niet oplossen en jouw ouders vinden dat prima? Dan hebben jij en je ouders een probleem, omdat

de school het leerproces beschermt en zorgt voor een veilige leeromgeving kan dit betekenen dat je uit de groep of desnoods van de school wordt verwijderd.

Begeleiding van het gepeste kind

- ❖ Naar het kind luisteren en zijn/haar probleem serieus nemen.
- ❖ Het kind d.m.v. kanjertraining weerbaar maken tegen pestgedrag.
- ❖ Met het kind overleggen over mogelijke oplossingen.
- ❖ Samen met het kind werken aan oplossingen.
- ❖ Gesprek met ouders.
- ❖ Afspraken maken met de ouders en het gepeste kind.
- ❖ Indien nodig zorgen we dat het kind deskundige hulp krijgt, inschakelen gedragscoach.
- ❖ Indien nodig inschakelen van schoolmaatschappelijk werk en jeugdzorg.

Begeleiding van een kind dat pest/de meelopers

- ❖ Met het kind bespreken welk effect zijn/haar gedrag heeft op de omgeving.
- ❖ Het kind helpen om op een positieve manier relaties te onderhouden met andere kinderen.
- ❖ De meeste aandacht moet uitgaan naar het aanleren van passend en sociaal gedrag.
- ❖ Het kind helpen om zich aan regels en afspraken te houden.
- ❖ Gesprek met de ouders van de pestende leerling, Wat is/kan de oorzaak zijn van het pesten.
- ❖ Indien nodig zorgen dat het kind deskundige hulp krijgt, inschakelen gedragscoach.
- ❖ Indien nodig inschakelen van schoolmaatschappelijk werk en jeugdzorg.

Tips voor ouders:

- ❖ Ook mijn kind kan doen als de zwarte, rode of gele pet. Ook mijn kind kan pesten.
- ❖ Ook mijn kind kan worden gepest.
- ❖ Ik neem het probleem serieus.
- ❖ Ik raak niet in paniek.
- ❖ Ik straf niet fysiek en ga niet “uit mijn dak” als ik hoor dat mijn kind vaak doet als de zwarte pet.
- ❖ Ik probeer er achter te komen wat mogelijke oorzaken kunnen zijn van het gedrag van mijn kind.
- ❖ Ik vraag mij af: Voelt mijn kind zich veilig thuis? Voelt mijn kind zich veilig op school? Pest mijn kind uit stoerheid of uit gewoonte? Pest mijn kind omdat het denkt dat het zo hoort? Pest mijn kind omdat het bij de groep wil horen? Welke t.v.-programma's kijkt mijn kind allemaal? Wat doet mijn kind allemaal op internet? Weet mijn kind wel wat het doet, wat het aanricht?
- ❖ Ik besteed extra aandacht aan mijn kind.
- ❖ Ik corrigeer agressieve buien.
- ❖ Ik stimuleer mijn kind om aan sport te doen of bij een club te gaan.
- ❖ Ik overleg met de school, ik ga niet zelf ingrijpen.
- ❖ Ik bied hulp aan mijn kind.
- ❖ Ik lees boeken over pesten en/ of vraag informatie op.
- ❖ Ik schakel eventueel een expert in als ik dat nodig vind of als de school dat aangeeft.
- ❖ Beheers u op social media. Een behoorlijk aantal ouders is van mening alles te mogen twitteren en te Whatsappen over leerkrachten, klasgenoten en andere ouders met alle gevolgen van dien.
- ❖ Ook op social media gelden normale sociale gedragscodes.

Tips voor de kinderen:

- ❖ Spreek met respect over je ouders. Uiteindelijk bepalen jouw ouders wat wel en niet kan.
- ❖ Spreek met respect over je school. Uiteindelijk bepalen de leerkrachten wat wel en niet kan op school.
- ❖ Spreek met respect over je klasgenoten. Beheers jezelf. Blijf fatsoenlijk. Daar kom je het verst mee. Je juf/meester is hiervoor het aanspreekpunt als dit moeilijk voor je is.
- ❖ Spreek met respect over jezelf. Ook jij mag er zijn. Als je daaraan twijfelt, spreek dan met je ouders en/of je juf/meester.
- ❖ Beheers je op social media. Gedraag je.
- ❖ Wil ik stoer zijn? Dan ga ik op vechtsport.
- ❖ Wil ik de baas spelen? Ik vraag een hond.
- ❖ Verveel ik me? Dan verzin ik zelf een leuk plan. Ouders en leerkrachten zijn geen wandelende Efteling.
- ❖ Pest ik omdat ik bang ben zelf gepest te worden? ... Dan stop ik daarmee!

Op school trainen we dit: Veel leerlingen gaan vervelend met elkaar om. Blijf rustig. Haal je schouders op. Sommige leerlingen zijn gewoon in de war. Maak je niet druk. Jammer dan.

Kom je naar gedrag tegen? Zeg en doe dan dit:

- ❖ Wil je ermee stoppen? Ik krijg een naar gevoel van jouw gedrag. Ik vind het vervelend dat je dit (schelden, achterna roepen, slaan enz.) doet.
- ❖ Wil je er niet mee stoppen? Meen je dat?
- ❖ Zoek het uit. Hier heb ik geen zin in. Je haalt je schouders op en gaat iets gezelligs doen. Je blijft rustig, je blijft eigen baas (je laat je niet bepalen door een vervelend persoon) je doet als de witte pet.
- ❖ Ga weg bij vervelend gedoe. Zoek een maatje, doe iets gezelligs, maakt een kletspraatje met iemand anders. Op die manier kom je meestal van pesters af.
- ❖ Zorg ervoor dat jezelf geen benzine geeft. Ga je reageren dan wordt het alleen maar erger.
- ❖ Stopt het niet? Dan wordt het alleen maar erger.

Weten jij en je maatje geen oplossing? Dan stap je naar de juf of meester toe.

Zeg dat je het niet leuk vindt.

Gaat het door?

Ga iets anders doen.

Stap naar je maatje of jouw maatje stap naar jou.

Gaat het door?

Ga naar je juf of meester. Die grijpt in.

Grensstellend.

De school heeft als uitgangspunt dat kinderen zich niet willen misdragen. Maar het kan misgaan. Dat is niet erg. Het zijn leermomenten. "Hoe ga je het de volgende keer doen! Hoe herstel je de emotionele en/of materiële schade. Kunnen we op deze manier weer verder met elkaar?"